

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Nyttårstale, 1. januar 1994, NRK/radio og Fjernsyn

På ny vender året. Klokkene ringer julefred og nyttårsønsker. Det knyttes forventninger til et nytt år.

Vi vet ikke hva 1994 vil by oss, men en ting kan vi være sikre på; det blir et idrettens år. Vi har nylig gledet oss over håndballjentenes innsats. Vi ser fram til fotball-VM dit "Drillos" reiser med hele folket i ryggen. Om 42 dager tennes den olympiske ilden på Lillehammer. Det er 42 år siden sist vi var vertskap for Vinter-OL.

De som våget å lansere tanken om et OL på Lillehammer, var både dristige og entusiastiske. Det blir spennende dager. Igjen får vi en sjelden anledning til å vise verden - ikke bare gode idrettsprestasjoner, men også norsk gjestfrihet og norsk kultur. Vi opplever en fantastisk blomstringstid også innen kunst og kultur. Det viser at kvalitet og bredde ikke er motsetninger, men tvert imot forutsetninger for hverandre i et lite land som vårt.

Nettopp i 1994, et år hvor topp-prestasjonene vil stå i sentrum, er det viktig å huske at ryggraden i vårt kultur- og idrettsliv er de hundretusener av frivillige entusiaster som er aktive i lag og organisasjoner over hele landet.

I dag er fakkelf-stafetten fra Morgedal til Lillehammer nesten midtveis. Gamle som unge, spreke som mindre spreke bringer OL-ilden fram. Stafetten er med på å prege OL som hele landets idrettsleker. I fjor hadde vi Friluftlivets år. Nå gjelder det å "Komme i form til OL". Det bør vi fortsette med også etter OL. Det gir større glede, og det gir oss økt energi til de daglige oppgaver.

Under mottoet "Vi flytter grenser" vil funksjonshemmede fra alle verdensdeler også møtes på Lillehammer til kappestrid og forbrødring under Paralympics-lekene. Det er kanskje her den aller sterkeste innsatsen gjøres.

Når ilden tennes på Lillehammer, vil søkelyset bli rettet mot Norge. Selv om idretten vil stå i sentrum, vil landet som helhet få oppmerksomhet over store deler av verden. Hva vil de se? Et vakkert land - det er sikkert. En viktig oljenasjon, et land

som er med å skape håp om fred i Midt-Østen, et land andre roser for sin miljøinnsats, et land der folk synes å trives og har det godt.

Vi har mye å ta vare på. Mye vi med rette kan være stolte av. I forhold til de vanskeligheter mange andre land sliter med, kan våre problemer synes små. Av og til kan det være nyttig å se oss selv, slik andre ser oss, selv om vi ikke skal lukke øynene for det som skaper problemer og vanskeligheter her hjemme. For vi har satt oss høye mål for det samfunn vi ønsker.

I året som gikk møtte jeg mange; fra Lindesnes i sør til Mehamn i nord. Jeg har fått oppleve et levende samfunnsengasjement.

I Kjøllefjord snakket jeg med en fisker som var opptatt av at vi måtte gjøre noe med islendingene som fisket i "Smutthullet". Han var også bekymret for russerne som fisket mer enn de hadde lov til. Han hadde nok helst sett at vi hadde makt og myndighet over både islandske og og russiske fiskere. Men det er dessverre slik at på en del områder er reglene som gjelder mellom landene fortsatt for dårlige. Vi er ikke kommet langt nok når slikt fiske kan pågå til skade for oss og andre.

Vi blir berørt av det som skjer i andre land. Sterkest ser vi det når naturen blir ødelagt. Brun og skrantende barskog og fiskedøde elver viser at det som skjer i andre land påvirker Norge. Bare 10 prosent av den sure nedbøren kommer fra oss selv. Vi har redusert svovelutslippene med 60 prosent. Dette er likevel ikke nok. Vi må få andre land med oss på like store reduksjoner. Først da kommer resultatene.

Det er derfor vi må arbeide på tvers av landegrensene. Men vi kan også gjøre mer på tvers av hjemlige grenser. I høst besøkte jeg Hålogaland Ressursselskap i Narvik. Der har 12 kommuner i Nordland og Troms gått sammen for å gjøre avfallshåndteringen mer effektiv. Dette har ført til mindre avfall og mindre forurensning. Avfallet som blir igjen blir brukt som brensel og erstatter miljøskadelig kull.

Senere på høsten deltok jeg på et møte om Europas framtid med politikere og samfunnsforskere fra hele Europa - Øst og Vest. Vi hadde ulik bakgrunn og erfaring. Der satt det ledere fra vestlige land som pekte på at vi ikke har vært flinke nok til å få fram sammenhengen mellom de problemene som diskuteres over frokostbordet i de fleste hjem og det landene søker å løse i samarbeid. Der satt

ledere som hadde levd et langt liv under diktatur og som nå ønsker å være med i samarbeidet i vest.

Det som opptok oss mest var arbeidsløsheten. Det er fare for at det kan bli 23 millioner ledige bare i Vest-Europa i det året vi nå går inn i. I tillegg kommer de mange millioner ledige fra landene i Øst-Europa. Sosialt sett er dette problemet en tidsinnstilt bombe, særlig fordi så mange av de ledige er ungdommer. Mange av dem har ingen erfaring fra arbeidslivet - de har ikke opplevd annet enn ledighet.

Nei, vi kan ikke tilby de unge et liv i arbeidsledighet. Det skaper usikkerhet og mismot. Det gir misnøye med samfunnet og med dem som er satt til å styre.

Europas historie har vist at slik misnøye skaper grobunn for hat. Nasjonalisme, intoleranse og økende fremmedhat får bedre vekstvilkår. Dette er en utfordring for oss alle, også her i Norge. Vi kan vende pessimismen. Men vi gjør det ikke ved å vende ryggen til problemene.

Derfor går debatten i hele Europa om hvordan vi skal bedre samarbeidet mellom landene, for å møte de problemene alle land sliter med. Det er en debatt hvor tradisjonell selvråderett blir satt opp mot forpliktende samarbeid. Det er en debatt om å bevare nasjonal egenart, samtidig som vi leter etter hvordan landene best kan dra nytte av hverandre. Nasjonal råderett er viktig, men råderetten vil ikke gjøre hverdagen bedre, hvis de tiltakene vi gjør hver for oss, ikke virker. For meg er forpliktende internasjonalt samarbeid en måte å utvide vår selvråderett på - å vinne demokratisk styring på områder hvor landene hver for seg kommer til kort.

Det er mye i Europa som ikke går så bra som det burde. Men vi må ikke glemme at Europa er den verdensdel der folkestyret tross alt har utviklet seg lengst. Det er langt fra perfekt, og det er store forskjeller også innen Europa. Men vi har noe felles som er til forbilde og inspirasjon for folk i andre verdensdeler. Vi kunne ønske oss at samarbeidet omfattet flere og gav enda bedre resultater. Men skal vi få til noe som er bedre, må vi ikke da bygge på det vi har, og skritt for skritt gjøre det bedre?

20 år i politisk arbeid har lært meg at hvis vi bare skulle samarbeide med dem som fullt ut er enig med oss, ja, da ville vi ikke kommet langt. Vi må nok erkjenne at en sak ofte har mer enn en side og godta at visdom og fornuft ikke bare finnes her

hjemme. Det er ved å gå inn i den gjenstridige virkeligheten, og bryne standpunkter og meninger med andre, at Norge kan få til noe internasjonalt.

Små land kan ofte spille en viktig rolle i samspill med andre. I Midt-Østen lyktes det å skape håp om en bedre framtid for et krigsherjet folk. I Sør-Afrika har vi sett at det internasjonale samfunn kan bidra til å skape forandring. I desember stod en verdig og rakrygget Nelson Mandela i Oslo Rådhus og mottok fredsprisen sammen med sin argeste politiske motstander. Det er mulig å få til forandring, selv når problemer og konflikter kan synes uoverkommelige. Ja, det er sagt: Den som ikke tror på mirakler, er ingen realist.

For snart ti år siden så vi idrettsutøvere fra verdens nasjoner i edel kappestrid om OL-medaljene i Sarajevo. I dag ser vi at uskyldige mennesker - barn, foreldre, besteforeldre - blir lemlestet og myrdet i en krig vi dessverre ikke ser utgangen på. Vi må håpe at fredsforhandlingene lykkes også her.

Det sitter nå flere tusen flyktninger fra det tidligere Jugoslavia i norske statlige flyktningsmottak. Mange skal bosettes midlertidig i løpet av dette året. Det blir en stor oppgave som vi sammen må løse.

I vår besøkte jeg Ledaal videregående skole i Stavanger. Der spurte en jente meg hvorfor Norge betaler så mye utviklingshjelp - mye mer enn andre land - når det er så mange gamle og syke som ikke får de muligheter de burde ha i vårt eget land. Svaret er at av de vel 740 milliarder kronene vi har til rådighet i løpet av 1994 - vil vi bruke 99 prosent her hjemme. Det skulle stå dårlig til med oss om vi ikke kunne avse en prosent til dem som har absolutt minst. Så må vi fortsatt gjøre en jobb, slik at mer av de pengene vi bruker her hjemme, kan brukes på eldre og syke.

Det blir ingen tryggere verden om vi sitter og ser på at sult og elendighet griper om seg. En aktiv fredsinnsett er også i Norges interesse.

Vi lever i et samfunn der de aller fleste har det bra. De aller fleste har en arbeidsplass som de føler er rimelig trygg, de aller fleste unge har en utdanningsplass, og de fleste eldre har det godt.

Men vi skal aldri glemme dem som ikke opplever den samme tryggheten.

Arbeidsledige skriver til meg og forteller at de føler det nedverdiggende stadig å gå på

arbeidskontoret og forgjeves søke etter arbeid. De føler seg utenfor det fellesskapet en arbeidsplass gir, og at arbeidsløshetsstrygden ikke gir den samme økonomiske trygghet som en lønn. Jeg får brev fra fortvilte foreldre som frykter for barnas framtid, og fra pårørende som ikke lenger klarer omsorgsoppgavene for sine foreldre som burde hatt sykehjemsplass.

Dette er viktige påminnelser om at vi slett ikke er ved veis ende i utviklingen av det norske velferdssamfunnet.

Arbeidsløsheten er vårt alvorligste problem og den viktigste årsaken til at det er forskjeller mellom folk. Vi må få flere i arbeid. Det gjør også at samfunnet blir rikere, og at vi kan bruke mer til helsestell og eldreomsorg, på barnehager og skoler enn det vi ellers kunne.

Mye gikk bedre i Norge i 1993. Det viktigste var utviklingen på arbeidsmarkedet. Flere fikk arbeid. Gledelig var det også at rentene gikk så kraftig ned og at prisene øker lite. Mange ser lysere på situasjonen for egen økonomi.

I dag har EØS-avtalen trådt i kraft. Den vil bety mye for de mange som arbeider i bedrifter som selger varer til andre land. Nå kan de konkurrere på like fot i alle land i Vest-Europa. Den nye GATT-avtalen om verdenshandelen vil også bety mye, for alle land.

Med den usikkerhet mange har opplevet de siste årene, skal vi glede oss over at det nå ser ut til å gå bedre. Det fortjener vi. Men vi må fortsatt være nøkterne. Den lave oljeprisen vi har nå minner oss om at vår økonomi er sårbar. Vi må fortsette å styrke andre deler av vårt næringsliv, slik at vi i årene framover kan bli mindre avhengige av lunefulle oljepriser.

Når vi nå tar fatt på et nytt år, la oss ikke glemme hvor viktig samholdet er. Det gjelder ikke minst i det små - i hverdagen. Det er viktig å være seg selv, men kanskje er for mange opptatt av å være seg selv nok. La oss bry oss litt mer om hverandre. Ta litt oftere kontakt med mennesker som føler seg isolert og ensomme, rekk ut hånden til dem som trenger litt ekstra hjelp og tenk over at ansvaret for nærmiljøet først og fremst er vårt eget. Omsorg for hverandre gir oss et bedre samfunn.

På denne første kvelden i 1994 går våre tanker til alle nordmenn som gjør sin innsats utenfor landets grenser; i utenriktjeneste og bistandsarbeid, i kirkelig og humanitær tjeneste og i FNs fredsbevarende styrker.

Våre varme hilsener går til kong Harald, dronning Sonja og deres familie. Vi markerer det grunnleggende fellesskapet mellom oss alle når vi ønsker kongefamilien og hverandre et riktig godt nytt år.